

L'iniziativa è stata accolta da un incoraggiante favore di pubblico ed è stata significativamente coperta da alcuni fra i principali *media* locali. La speranza è che iniziative di questo tipo —peraltro venute a moltiplicarsi in Liguria nel corso di questi ultimi anni— possano essere caratterizzate da adeguata periodicità, così da valutare gli eventuali progressi compiuti sia nella ricerca, sia nell'attività di valorizzazione delle parlate storiche delle aree di volta in volta prese in esame. Al momento della scrittura di queste righe, gli atti del convegno sono in corso di stampa a Monaco, sotto l'egida delle tre associazioni che hanno organizzato l'evento e a cura di chi firma queste righe.

Stefano LUSITO

Jornada sobre toponímia catalana i occitana: documentació i etimologia (Barcelona, 10 i 11 d'octubre del 2024). — La sala de professors del cinquè pis de l'edifici Josep Carner de la Universitat de Barcelona, que enclou una terrassa amb unes vistes directes i sense elements distractors al campanar de l'edifici de la plaça de la Universitat i a la Barcelona més immediata, que s'estén per la Gran Via de les Corts Catalanes, i també a la més llunyana, que s'alça fins al Tibidabo, va ser testimoni d'una jornada sobre toponímia catalana i occitana enfocada, en bona part, en el tractament de la documentació i de l'etimologia en les tradicions toponímiques d'aquestes dues llengües romàniques, de llarg a llarg dels Països Catalans i d'Occitània.

La jornada, dividida en dos dies, estava organitzada des del subprojecte de toponímia de l'arc mediterrani —el director del qual és el Dr. Emili Casanova—, un dels caps de l'obra de repositori i consulta *Toponomasticon Hispaniae* (TopHisp), un projecte multicèfal que té com a objectiu l'estudi i la divulgació d'un corpus seleccionat de noms de lloc de tota la península Ibèrica i, alhora, la implementació de bases metodològiques fermes per a l'estudi de la toponímia. És per això que, junt amb el de la toponímia de l'arc mediterrani, els subprojectes aixoplugats en el TopHisp són els de la toponímia de les zones central, sud i insular atlàntica; la toponímia d'Aragó, Cantàbria i la Rioja; la toponímia de Galícia i Portugal; la toponímia del País Basc i Navarra, i la toponímia asturleonessa. A més a més, aquesta trobada entre onomatòlegs, que va atraure alguns ells jòvens —això fa pensar en el futur de la disciplina—, va rebre el suport de la Facultat de Filologia i Comunicació de la Universitat de Barcelona, de la Societat d'Onomàstica i de l'Institut d'Estudis Catalans.

Amb aquest escenari i aquest pretext, es van disposar onze intervencions d'onze investigadors l'expertesa dels quals està alimentada, en major o menor mesura, per la toponímia. La Dra. Mar Batlle va encetar la jornada amb la conferència «Com treballar el *Toponomasticon Hispaniae*», en què, per situar l'audiència, va desgranar aquest projecte cerber i va detallar com s'organitza la informació i quin tipus d'aportacions són les que es fan en el si del *Toponomasticon Hispaniae*. D'aquesta manera, les dades que es posen a disposició dels usuaris que vulguin consultar-lo es recullen i es fan visibles a través de fitxes referides al topònim treballat i fitxes referides a l'ètim en qüestió.

Tot seguit, el Dr. Fèlix Bruguera va aplegar unes quantes «Curiositat toponímiques», lligades a la llengua i al paisatge selvatà, sobretot al voltant de l'obra *Recull de noms d'Osor*, fruit de la seva tesi doctoral, publicada per l'Institut d'Estudis Catalans.

Havent dinat, la mirada es va dirigir cap a Occitània i «L'estat deus estudis sus la toponímia occitana», de la mà del Dr. Jean-Jacques Fénié. Va oferir una perspectiva ben generosa de l'estat de la qüestió relacionada, en gran mesura, amb la legalitat, l'àmbit d'actuació i la convivència de denominacions occitanes i denominacions franceses.

El Dr. Albert Turull va intitular la seva intervenció «Les transferències entre toponímia i antroponímia, una constant històrica en forma de xarxa»: va il·lustrar les fluctuacions entre totes dues branques onomàstiques i va demostrar que aquesta relació defineix profundament la porositat d'un dels costum humans més tossuts, que és el de voler posar nom als elements del nostre voltant més immediat.

La visió que es va aportar des de la filologia romànica és la panoràmica que la Dra. Reina Bastardas va furnir arran de «La toponímia occitana i catalana: paral·lelismes i topònims viatgers», en què totes dues llengües entraven en comunió a través d'aquells topònims generalment transportats (amb l'inconvenient epistemològic que suposen els termes relacionats amb el transport: *traslladat*, o *transportat*, o *viatger*, o *calc*, o *recreació*, etc.).

El primer dia de jornada el va cloure el Dr. Joan Barberà quan va exposar «La toponímia de la Safor dels segles XVI i XVII a través dels llibres criminals», cosa que va suposar un exemple il·luminador del paisatge i de la història dels noms de la comarca valenciana llavors i ara.

De bon dematí, la Dra. Bénédicte Boyrie-Fénié va obrir el segon dia de jornada amb la intervenció «Lectura deus paisatges a la luz de la toponímie en domèni gascon/lengadocien», en què oferia les argumentacions visuals i paisatgístiques que recolzaven el perquè dels noms propis d'algunes de les denominacions gascones i llenguadocianes més rellevants del sud d'Occitània.

El Dr. Joan Anton Rabella va posar sobre la taula la reflexió entorn d'una línia prou difusa que en l'estudi toponímic, si no es té en compte, pot arribar a ser vacil·lant, infructífera i erròniament productiva: «Etimologia: de la certesa a la conjectura».

Una de les altres reflexions que es va portar a col·lació, aquest cop de la mà del Dr. Joan Tort, és l'abstracció «El dilema 'topònim/antropònim': un problema de conceptualització toponímica. La perspectiva de la geografia», que recull dos conceptes fonamentals de l'onomàstica que a priori poden semblar perfectament establerts però que, vistos des de disciplines que van més enllà de la lingüística, poden presentar complicacions.

Al migdia, el Dr. Enric Ribes va retornar a la seva *alma mater* investigadora i vital amb la intervenció «Toponímia i etimologia. Exemples de les Pitiüses», amb casos poc o gens transparents en què la immersió en l'etimologia i el coneixement de l'entorn són senzillament capitals.

El teló d'aquesta jornada es va abaixar amb el Dr. Pere Navarro i dos dels seus temes d'interès predilectes: «Toponímia i dialectologia», dues disciplines lingüístiques íntimament relacionades la complexitat de les quals va menar, sense marge per a la maniobra, cap a una reflexió final dominada, d'una banda, per la peremptorietat de recollir dades per arribar a un coneixement més profund de la nostra llengua i del lloc on vivim i, de l'altra, per una certa emoció continguda provocada per allò que sutzament anomenem i que ens és, alhora, tan constitutiu.

Bernat VELLVÈ-BLANCH
Universitat Rovira i Virgili

Desena jornada de la càtedra Pompeu Fabra: «Paisatges de llengua a la universitat catalana: canvis, reptes i oportunitats» (Barcelona, 7 i 8 de novembre del 2024). — Els dies 7 i 8 de novembre de 2024 es va celebrar la desena jornada de la Càtedra Pompeu Fabra de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), sota el lema «Paisatges de llengua a la universitat catalana: canvis, reptes i oportunitats». L'edició va tenir un caràcter especial perquè coincidia amb el desè aniversari de la creació de la Càtedra, i això va conferir a la trobada un to commemoratiu i alhora de compromís i projecció cap al futur.

La primera sessió, que va tenir lloc a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), va començar amb els parlaments institucionals de Teresa Cabré, presidenta de l'IEC; Joan Santanach, secretari general del Departament de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya; Eva Pujadas, vicerectora de la UPF; i Marcel Mauri, comissionat de Política Lingüística de la mateixa universitat. Tots van coincidir a destacar la importància d'haver consolidat, en aquests deu anys, un espai de reflexió i d'acció sobre la llengua catalana que combina recerca, divulgació i compromís social.

Tot seguit, la directora de la Càtedra, Rosa Estopà, va presentar la jornada, que va integrar mirades interdisciplinàries per abordar la necessitat de fomentar la consciència lingüística, promoure el respecte